

ساماندهی سیما و منظر شهری با تأکید بر هویت ایرانی اسلامی

حمیدرضا صارمی

معاون شهرسازی و معماری شهرداری تهران

مصوبه ای شورای عالی انقلاب فرهنگی درباره شهرسازی اسلامی دارد که الزاماتی مطرح کرده است. در این مصوبه به هر ارگانی مسئولیتی واگذار شده است. شهرداری تهران هم نیز مسئولیتی در این خصوص برعهده دارد که برای انجام آن جهت اجرای معماری شهرهای اسلامی نیاز به پشتوانه نظری و فلسفی وجود دارد تا از این رو بتواند ویژگی‌ها و صفات شهر اسلامی را بشناسد و مبانی نظری را هم تدوین کند.

در صد سال گذشته به دلیل مواجهه اجتناب ناپذیر بسا نینمای غرب تأثیر پذیری جدی در شهرهای ایرانی-اسلامی وجود داشته و همسوی با این موضوع به محلات توجه ویژه‌ای نشان دادیم چرا که مهم‌ترین کلیدوازه شروع شهر ایرانی-اسلامی، پیدایش محله است. محله مرکز دارد و مرکز آن مسجد است که خود به خود سیمای ظاهر نبود. به سبک زندگی هم سرایت کرد. برای تغییر این روند در سال‌های گذشته اقداماتی انجام شده و یاد در حال انجام است که به هیچ عنوان واقعی به مقصود نیست. دوره جدید با رویکرد شورای محترم شهر و همچنین آقای دکتر زاکانی تلاش شده تا تشکیلات اجرایی برای نیل به اهداف مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی وجود داشته باشد. بدین منظور نیاز به سازوکارهایی

داشته‌ایم تا در بحث‌های مدیریتی بتوان رفتار منطقی داشته باشیم. در این مسیر چارچوب‌های مختلف در کمیته‌های نما بحث و بررسی شد؛ ممنوعیتی برای برخی نماهای خاص مانند رومی قرار داده شده است و در قلمروهای عمومی نشانه‌هایی برای این کسب در ذهن مخاطب برای خود را نشان دهد ایجاد شده است. در چند سال گذشته حدود ۱۱ هزار نما شهری را دسته بندی کردیم که پس از تصویب آن‌ها از طریق نخبگان ۳۰۰ نمونه انتخاب شد و سپس از میان آنها انتخاب‌های گوناگونی انجام شده تا مسائل فرهنگی و طبیعی... را گنجانده شود. همچنین چارچوبی

تشکیل کمیته برای ایجاد رویکرد جدید در معماری مترو

محمد یاشار لطفی

دبیر کمیته معماری متروی تهران

با توجه به نقش و تأثیر شکل ظاهری و همچنین معماری ایستگاه‌های شبکه متروی تهران در زیباسازی منظر شهری و همچنین القای حس شادایی و پویایی در مسافران این وسیله حمل‌ونقلی، از چندی پیش کمیته معماری در شرکت مترو رسماً تشکیل شد. این یک واقعیت است که تغییر اصولی در شکل ظاهری و محتوای معماری ایستگاه‌های مترو، غیر از کمک به ارتقای سطح زیبایی مبلمان شهری، در کاهش هزینه‌های ساخت و همچنین سهولت امر تعمیر و نگهداری ایستگاه‌ها در دوران بهره‌برداری نیز مؤثر است؛ ضمن اینکه به‌روزرسانی الزامات و توجه به مباحث پایه معماری، ارتقای کیفیت فضاهای ایستگاهی و افزایش بهره‌وری کارکنان شاغل در ایستگاه‌ها را هم در بر خواهد داشت. اما با تشکیل کمیته معماری شرکت متروی تهران، انتظارات از جلسات این کمیته، ارتقای محتوای مفهومی و شکل اجرای ایستگاه‌ها بوده و این مهم در مواردی از قبیل احیای هویت معماری ایرانی-اسلامی، بازنگری و بهینه‌سازی مصالح مصرفی، هماهنگی سازه‌های مترو با بافت پیرامونی شهری، هوشمندسازی ایستگاه‌ها، توجه ویژه به نیازهای توان‌خواهان، محوطه‌سازی مناسب در فضای پیرامونی ایستگاه‌ها، متفاوت مبلمان و چیدمان بهتر عناصر مؤثر در فضاهای موجود، استفاده از روش‌های جدید ساخت ایستگاه‌ها و تغییر کاربری فضاهای بدون استفاده با توجه به تغییرات ساختار بهره‌برداری از ایستگاه‌ها تبلور می‌یابد. در واقع امیدواریم تغییر نگرش و رویکرد معماری در شکل ظاهری ایستگاه‌ها، طی فرایند احداث ایستگاه‌های خطوط جدید شبکه متروی پایتخت، تأثیرات و نتایج مربوطه را نشان داده و کارکردهای جدید این قبیل فضاهای شهری را به منصفه ظهور برساند. به دنبال تغییر نگرش صورت گرفته در نوع مصالح مصرفی و همچنین شکل ظاهری ایستگاه‌های فضاهای شهری و همچنین بهبود طراحی و اشکال این فرایسبل عناصر مدنظر قیما گرفته است، ایستگاه‌های جدید با شکلی متفاوت از گذشته ساخته و در اختیار شهروندان قرار خواهند گرفت. سیر تکامل معماری ایستگاه‌های در حال تکمیل شبیهه متروی پایتخت به شکلی پیش رفته است که در سال‌های اخیر نمونه‌هایی از قبیل ایستگاه‌های محمدیه، برج میلاد، آهنگ، بوستان گفت‌وگو، مرداران، شهرک آزادی، شهدای هفدهم شهریور و این اواخر ایستگاه

تشکیل کمیته های نما برای بهبود وضعیت معماری شهر

مهدي چمران

رئیس شورای شهر تهران

متأسفانه قبل از انقلاب اسلامی، معماری ایرانی-اسلامی دچار تغییراتی شد و این به هم ریختگی بعد از انقلاب نیز ادامه داشت اما در حال حاضر کمیته‌های نما در مناطق تلاش می‌کنند که دوباره به سمت معماری ایرانی-اسلامی بازگردیم. مباحث معماری ایرانی-اسلامی بسیار مفصل است و نباید تنها به استفاده از المان‌های معماری ایرانی اسلامی اکتفا کنیم بلکه باید طراحی معماری ایرانی-اسلامی داشته باشیم تا بر اساس آن فعالیت کنیم و ساخت و ساز در تمام مناطق پایتخت بر اساس آن شکل گیرد. اینکه المان‌ها و نشانه‌هایی برگرفته از معماری ایرانی و اسلامی در ساخت و سازها در نظر گرفته شود اقدام بسیار خوبی است اما به تنهایی کافی نیست و این حوزه نیاز به کار بیشتر دارد.

حمایت از سازه‌های ایرانی - اسلامی در شهر

نرگس معدنی پور

رئیس کمیسیون فرهنگی و اجتماعی شورای شهر تهران

مدیریت شهری در این دوره اهتمام زیادی بر حفظ و توسعه معماری ایرانی-اسلامی داشته است. رویکرد ما در حوزه معماری و شهرسازی رعایت سبک زندگی اسلامی و ایرانی و همچنین معماری اسلامی و ایرانی است. در همین راستا در حوزه ضوابط و مقررات تلاش بر این بوده آن سبک از معماری که از قدیم‌الایام در فرهنگ دینی و ملی ما مرسوم و مورد احترام بوده از قبیل اندرونی‌ها و بیرونی‌ها و همچنین توجه به موضوع عدم‌اشرف ساختمان‌ها بر منازل همجوار که در معماری‌های امروز متأسفانه توجهی به آن نمی‌شود، مورد توجه قرار گیرد و در تأیید نقشه‌هایی که سازنده‌ها و مالکین

ضوابط کافی برای معماری ایرانی - اسلامی نداریم

علیرضا ندعلی

سخنگوی شورای شهر تهران

با توجه به مسئولیتی که در کمیته‌های فرهنگی و هنری شورای شهر دارم، بر این اعتقادم که ما باید از الگوهای ایرانی-اسلامی در همه امور به‌ویژه در حوزه معماری بهره‌مند شویم. این موضوعی است که به لحاظ دانشگاهی و آکادمیک ثبت و ضبط و سال‌ها روی آن کار شده که اینبیه‌ای از قبل برای الگوگیری موجود است و پژوهش‌های خوبی هم در این زمینه انجام شده تا برای این مهم‌ترین دلایل راه‌اندازی کمیته معماری و در ذیل آن بخش تابلوهای هنری ایستگاه‌ها، احیای هویت معماری ایرانی-اسلامی در مبلمان ایستگاه‌های مترو است که همه روزه محل تردد میلیون‌ها مسافر شهری بوده و طبیعتاً فضای داخلی و شکل ظاهری این قبیل اماکن عمومی، تأثیر بسزایی در روحیه افسراد دارد. از جمله مأموریت‌های این کمیته، می‌توان به بازنگری در طراحی تابلوهای هنری یا همان دیوارنگارها اشاره کرد. با توجه به ضرورت بررسی مجدد نحوه طراحی تابلوها به لحاظ مفاهیم، الگوها و نمادهای استفاده شده در آنها و همچنین اعمال دقت بیشتر در کیفیت و دوام مصالح مورد استفاده در تابلوها، تصمیم گرفته شد تا از این پس همه آثار هنری قبل از شروع به ساخت و پس از طراحی اولیه، به تصویب اعضای کمیته معماری برسند. نخستین و بدیهی‌ترین نتیجه رویکرد جدید در طراحی و ساخت تابلوها، اجتناب از طرح‌های تکراری و متداول کنونی بوده و می‌توان با استفاده از نقطه نظر ادبیات جدید که البته با معیارهای معماری شرکت مترو نیز همخوانی داشته باشد، جاذبه‌های بصری ایستگاه‌ها را متحول کرد و در انتقال مفاهیم ارزشمند هنری، سرفصل جدیدی

تمرکز مدیریت شهری

بر موضوعات فرهنگی و میراثی

احمد علوی

رئیس کمیته گردشگری شورای شهر تهران

بسیاری از آسیب‌ها و معضلاتی که امروز در تهران با آن مواجه هستیم ناشی از گسترش «ی‌روبه» و «نامتوازن» شهر است. بی‌روبه به این معنا که فرهنگ شهرنشینی هم‌زمان و به موازات توسعه شهر گسترش پیدا کرده و این موضوع آسیب‌های زیادی را به شهر تحمیل کرده است؛ نامتوازن، از این لحاظ که خیلی از موضوعات هویتی و از جمله مسائل فرهنگی و میراثی تهران در گسترش شهر در حال گم شدن است. یکی از موضوعات میراثی و فرهنگی ما همین است که وقتی کار گسترش تهران را پیش گرفتیم معماری را به سمت معماری اروپایی یا معماری نوین بردیم که چون با فرهنگ ما مطابقت نداشت اشکالات و آسیب‌هایی را برای ما ایجاد کرد. یکی از این آسیب‌ها این است که ما کم‌کم هویت و میراث خود را از دست می‌دهیم. به این صورت که این میراث نمی‌تواند به نسل‌های آینده منتقل شود و آیندگان تصور می‌کنند ساخت‌وساز و معماری ایرانی همین چیزی است که الان در حال انجام است در حالی که معماری اصیل ایرانی و اسلامی با آنچه امروز در حال اجراست، تفاوت دارد. نکته بعدی این که شهرها طراوت خود را از دست می‌دهند.

ما باید به این سمت برویم که در همه طراحی‌های شهری از معماری ایرانی-اسلامی بهره ببریم و این سبک از معماری در همه سطح شهر مدنظر سازندگان قرار داشته باشد. به همین دلیل شورای اسلامی شهر تهران، کمیته‌های نما را در مناطق ۲۲گانه پایتخت تشکیل داد. هر چند که فقط از طریق ساماندهی نمای ساختمان‌ها نمی‌شود معماری ایرانی-اسلامی را روح داد و فضای شهر را ایرانی-اسلامی کرد اما به هر حال با فعالیت این کمیته‌ها تا حدودی از ناهنجاری‌های بصری جلوگیری شد. معتقدم در چند سال اخیر مدیریت شهری در این حوزه موفق عمل کرد. باید بر این موضوع تأکید کرد که معماری ما بسیار غنی است و در سایه غنای معماری ایرانی-اسلامی، نیازی به کپی‌برداری از معماری دیگر کشورها نیست. خوشبختانه شاهد این هستیم که شهرداری تهران برای ترویج معماری ایرانی-اسلامی تلاش می‌کند اما برای تغییر به تلاش بیشتری احتیاج است و ما هم در شورای شهر از امکانات قانونی خود استفاده می‌کنیم تا این امر تسهیل یابد و سعی می‌کنیم در معماری‌ها طرح‌های مورد قبول ایرانی و اسلامی را مدنظر قرار دهیم.

ارائه می‌کنند این موارد و موضوعات رعایت شود.

ضمن اینکه در موضوع وظایف شهرداری در حوزه ترویج فرهنگ عفاف و حجاب هم یکی از بندهایی که باید مورد توجه شهرداری باشد رعایت عدم‌اشرفیت در ساخت خانه‌ها باشد و شورای شهر تأکید دارد این موضوع حتماً در نقشه‌ها رعایت شود. تأکید دیگر مدیریت شهری در راستای احیا و گسترش معماری اسلامی و ایرانی در پایتخت بر این است که در کنار موضوع عدم‌اشرفیت در ساختمان‌ها، المان‌های شهری در حوزه معماری و شهرسازی نیز حتماً با رویکرد معماری اسلامی و ایرانی مورد استفاده قرار گیرند. یکی از سازه‌هایی که با الهام از نمادهای اسلامی و ایرانی بهره‌برداری شده، ایستگاه مترو میدان جهاد است اما به‌منظر می‌رسد جای چنین المان‌هایی در حوزه معماری و شهرسازی ما خالی است و این حوزه به کار بیشتری نیاز دارد. از این‌رو تأکید ما بر این است که سازه‌هایی که شهرداری در تهران ایجاد می‌کند حتماً بر اساس معماری اسلامی و ایرانی طراحی و اجرا شود.

که ما باید با ظرفیت‌های جدید و با الهام از معماری سنتی ایرانی-اسلامی بتوانیم بناهای جدیدی متناسب با نیاز امروز بسازیم. در تهران متأسفانه در هیچ دوره‌ای تمرکز روی این موضوع به اندازه لازم نبوده و تصمیمات ما برای این اتفاق خوب نتیجه لازم نرسیده است. در این دوره، ایستگاه متروی میدان فاطمی یکی از معدود بناهایی بود که با الهام از معماری سنتی ساخته شد اما ما چند ایستگاه متروی دیگر داریم که بتوانیم در این زمینه به آنها استناد کنیم؟ متأسفانه تعداد آنها زیاد نیست. در بسیاری از بناهای مدرن دیگر می‌شد از عناصر معماری سنتی الهام گرفته شود که این اتفاق نیفتاده؛ در حالی که می‌شود در تمام بناهای مدرن و حتی معمولی مثل ساختمان‌های مسکنی و تجاری، دست‌کم در بخش نما از المان‌های معماری سنتی الهام گرفت. به اعتقاد من با اینکه احیای معماری سنتی و کاربرد آن در بناهای مدرن، دلخواه همه ما نیست، در این خصوص، به اندازه کافی تصمیمات و ضوابط نداریم.

به این معنا که امروز می‌بینیم شهر تبدیل شده به یک سری آپارتمان بلندمرتبه بدون هیچ‌گونه جذابیت بصری؛ لذا ما در این دوره تلاش کردیم با تمرکز بر موضوعات میراثی و احیای بافت‌های تاریخی و ارزشمند شهر تهران حداقل بتوانیم میراث معماری خود را تا حدی حفظ و به آیندگان منتقل کنیم تا از بین نرود. به همین دلیل طی ۲سال گذشته اعتبارات خوبی برای مرمت بناهای ارزشمند شهر تهران در نظر گرفتیم و حتی به مجموعه‌های دیگر مثل دانشگاه‌ها که دارای چنین بناهایی بودند اما بودجه‌ای برای مرمت آن نداشتند کمک کردیم. بناهایی که در اختیار شهرداری بود نیز مرمت شد. همچنین سعی کردیم با هماهنگی معاونت معماری و شهرسازی تا جایی که می‌توانیم حداقل در مورد نماهای ساخت و سازهای جدید، نماهای ایرانی و اسلامی را در اولویت قرار دهیم. شهرداری در نقاط زیادی در سطح شهری می‌تواند معماری ایرانی و اسلامی را استفاده کند و اتفاقاً این کار جذابیت‌های زیادی دارد. یکی از این موارد ایستگاه متروی میدان جهاد بود و ما امیدواریم که حتی در بحث‌های گسترش شهر مثل تونل‌ها و نماهای شهری صرفاً سازه‌ها و طراحی‌های غربی را استفاده نکنند و این سازه‌ها را متناسب با فرهنگ ما بازطراحی و اجرا کنند. در این دوره در خصوص تأیید نقشه‌ها و نماها به‌منظر من حرکت خوبی شده اما با توجه به اینکه سال‌ها این موضوع مورد غفلت قرار گرفته بوده، زمان می‌برد تا نتیجه برسد.

